

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

34692

Stara Božja pot

MARIJE DEVICE

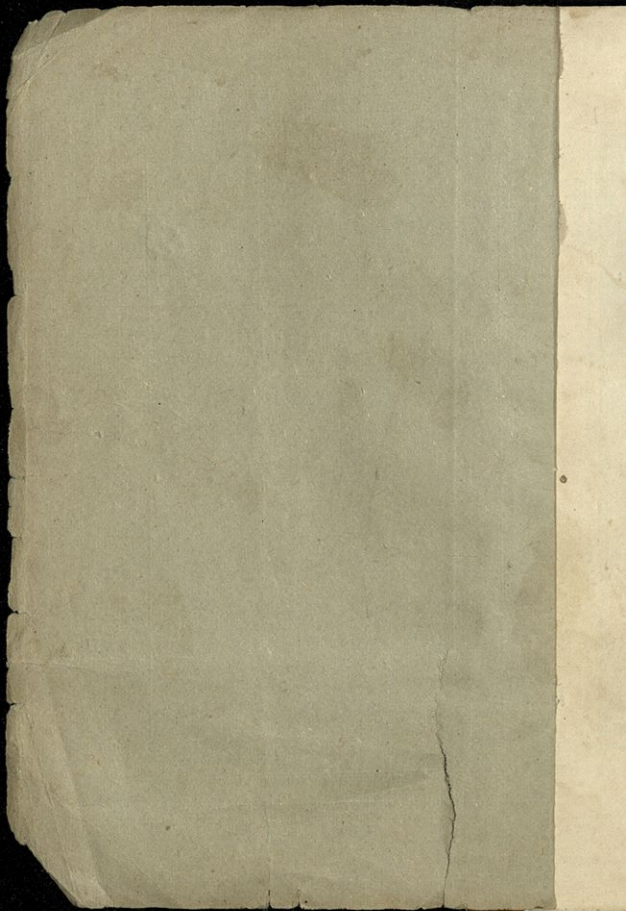
v nebo vzete
na Dobrovi pri Ljubljani.

Spisal

Anton Lesjak,

dobrovski kapelan.

4000.

Sv. Mati Božja na Dóbrovi,
prósi Jezusa za nas !

Stara Božja pot
Marije Device

v nebo vzete
na Dobrovi pri Ljubljani.

Spisal
Anton Lesjak,
dobrovski kapelan.

~~~~~  
*Z dovoljenjem visokočastitega knezoškofijstva ljubljanskega.*  
~~~~~

V LJUBLJANI.

Založil pisatelj. — Tisk J. Blasnika naslednikov.

34692

34692

10 JAN 2000

N 2000 00396

Predgovor.

Lepa in rodovitna je fara dobrovska. Dragocen biser njen pa se sme po pravici imenovati njena starodavna božjepotna cerkev Matere Božje v nebo vzete. Ko sem na Dobrovo prišel in čul, kako starodavna da je božja pot na Dobrovi in kako mnogoštevilno da je bila obiskovana že v davni preteklosti, so se mi vnele želje o zgodovini te božje poti kaj več poizvedeti. V ta namen sem jel preiskovati razne tiskane in pisane vire. Zanimanje mi je raslo od dne do dne. Oziral sem se pri tem na vso faro v njeni preteklosti in njeni sedanjosti. Tako mi je naraslo dokaj zgodovinskega gradiva, kar se bode obelodanilo v posebni knjižici kot „Zgodovina dobrovske fare.“

Ker bode pa to delce bolj obširno, se mi je zdelo potrebno, da sestavim še posebej

nekatero verstice zadevajoče edino le božjo pot. Tako si je more vsak častilec Marijin omisliti ter je kot mali spominek na milostni kraj vzeti na svoj dom ali je podeliti prijateljem in znancem.

Kedo ne vé, da posebnost kraja veliko vpliva na serce človeško? Gotovo bode častilec Marijin v molitvi še bolj zbran, serce njegovo svetih čutil še bolj prešinjeno, če mu je znana zgodovina sv. kraja, na katerem se nahaja. Če pomisli na neštivilno množico pobožnih romarjev, ki so na svetem kraju pri nebeški Kraljici iskali tolažbe in pomoči; če se spomni na tolike milosti, katere je Marija ondi svojim častilcem podelila, ali se ne bode v njem vera vterdila, upanje pomnožilo in serce k sveti ljubezni se vnemalo?

Pa glej! pobožni romar in častilec Marijin, ki si jo morebiti že prišel počastit na Dobrovo, kraj na katerem tu stojiš je častitljiv in slaven že radi svoje visoke starosti. Na tem kraju se Mariji že — čuj! — nad devet sto let slava prepeva. Je pa ta kraj tudi slaven in častitljiv zaradi obilnih milosti, ki so jih verniki na priprošnjo Marije Device v nebo vzete tukaj prejeli. Ne pretiravam, če rečem, da je dobrowska

božja pot — najstarejša božja pot ali saj med najstarejšimi božjimi potimi v deželi. To nam bodo pokazale naslednje verstice. Naj Ti podam v kratkih potezah natančnejšo sliko te slavne in priljubljene božje poti v njeni preteklosti in njeni sedanjosti.

Da bi pač tudi ta borni spisec pripomogel k veči časti in slavi Božji ter njegove deviške matere Marije, pa k zveličanju pobožnih romarjev, iz serca želi

pisatelj.

Dobrova v praznik oznanjenja M. Device, dne 25. sušča 1892.

I. del.

§. I. Kaj nam pravijo ustna izročila in zgodovino- pisci o začetku božje poti na Dobrovi?

ožjepotna cerkev Marije Device v
nebo vzete na Dobrovi je od glav-
nega ljubljanskega mesta oddaljena
dobrih pet četerti ure. Okrajna cesta, ki
se odcepi od teržaške deržavine ceste pri
Viču, Te popelje naravnost na Dobrovo.
Prišedšemu izvun Viča se razgerne pred
Tabo lepa ravan. To je lepa dobrovska
ravan, spodnji del dobrovske fare. Na
desni in levi jo omejuje bolj nizko po-
gorje, v ozadju pa kípé proti nebu mo-
gočne pogradske gore. Ob ravni cesti na
desno in levo se razprostira rodovitno polje
in raščeviti travniki, za spremeno pa raste
tu in tam nekaj košatih dreves, po katerih
prepevajo vesele ptice. To naravino kra-
soto ter prijetnost tega pota na Dobrovo

je že večkrat ta in oni opisoval.*) Od vasi Kozarje gredoč kmali ugledaš od daleč na vzvišenem hribčku kakor grajščina mogočno poslopje. To je dobrovski farovž. Cerkve pa ne vidiš preje, kakor da si že prav blizo Dobrove. Umaknjena je nekoliko v ozko dolino, ki se vije proti Horjulu. Poleg tega jo zakriva gorski, gozdni pomol pri Rozorih. Naposled pa ugledaš častitljivo dvokupelno svetišče Matere Božje z mogočnim zvonikom. Pri sercu se Ti umili, hitreje in glasneje bije serce, korake pospešiš in na serčno zaželenem kraju si, pri romarski cerkvi Marije Device v nebo vzete na Dobrovi!

Cerkev stoji nekoliko vzvišena nad okrajno cesto, ki pelje v Horjul. Obdajajo jo v ozadju in na spodnji strani stoletne lipe. Nad cerkvijo in pokopališčem se steza rodovitno farovško polje. Nekoliko oddaljeno pa se na zapadni in južni strani ob precej visokih berdih razprostirajo gosti lesovi, v katerih drobne ptičice iz svojih stoterih kljunčkov nebeški Kraljici glasno hvalo prepevajo. Tje doli proti beli Ljub-

*) Primeri podlistek v „Slovenču“ meseca sept. 1890. l. in Blätter aus Krain 1859 l. str. 167.

ljani pa se Ti odpira širna ravan rodovitega polja in zelenih travnikov. Zares, kako primerno je previdnost božja odbrala ta samotni in tihi kraj, na katerem je blagovolila po priprošnji Marijini deliti posebne milosti revnemu človeštvu! Že stvarstvo božje samo Te vabi k češčenju božjemu, Te kliče k molitvi. Kedo bi ne zaklical veselo z Davidom: „Nebesa pripovedujejo božjo slavo in dela njegovih rok oznanjuje nébes.“ Psl. 18, 1. Potrebno se mi zdi opomniti že sedaj, da je sedanja cerkev že tretje svetišče Marijino na tem kraju in da sedanja cerkev ni bila zidana kot farna, ampak še kot podružnica fare šentvidske, h kateri je do leta 1723 spadala. —

Kedaj je bilo postavljeno na tem kraju prvo svetišče? Prevažno a težko vprašanje.

Poslušajmo, kaj nam pripoveduje o tem ustno izročilo in kaj zgodovinopisci.

Pred sto in sto leti je ves ta hrib, kjer so sedaj farovž, farovška poslopja in šola, pokrival temen gozd. Segal je prav doli do travnikov. Da je temu bilo res tako, to dokažem. Saj še ni več kot 140

let, ko je germovje in gozdno drevje raslo še prav tikoma pri cerkvi, ko je vendar cerkev bila postavljena že toliko stoletij poprej. Hrib nad cerkvijo je spremenil v rodoviten svet še-le g. Jernej Zupanec, četrty župnik Dobrovski l. 1757 in 1758. On pravi v zapisniku, ki je še shranjen v farnem arhivu, da je napravil te njive z veliko težavo in stroški, ker je moral potrebiti in izkopati mnogo germovja. Zato se tem njivam gori še dandanes pravi „na Borštu.“ V farnem arhivu se nahajajo stari bakrorezi za napravo spominskih podobice te božje poti. Tudi na teh bakrorezih je videti, da se je gozd pred kakimi 150 leti še prav doli do cerkve in šole razprostiral. To se mi je zdelo potrebno pojasniti, da se more naslednje umeti.

Med ljudstvom živi pobožna povést, katera nam pripoveduje čudežni začetek te božje poti. Ta legenda je bila že večkrat opevana. Prav mično jo je sestavil pokojni J. Kovačič, kanonik v Trstu. Natisnjena je v Slomškovih „Drobtinicah“ l. 1863 in obsega 41 osemverstnih kitic. Ta legenda pravi, da ob času ko je bil ta kraj še samotni in ves zaraščen, je

živel blizu vode samotni kmet, ki je imel mnogo drobnice in goved. *) Mali njegov deček, ves priprost in nedolžen, je pasel njegovo obilno čedo. Pobožna mati je pazila na to, da je sinček vsako jutro z rana vstal, se pokrižal in molil. Po kosilcu dene svojo torbico in rog čez ramo, pa tudi svoje bezgove piščalke ne pozabi. Ko se pokropi z blagoslovljeno vodo in je živina že izgnana, zatrobi v rog, da se razlega na vse strani. Zdaj z bičem tla pokriža in počí, goveda in drobnica se zažene v trop na obilno, dobro pašo po bližnjih gričih in dolinicah. Pastirček posluša vesel raznih ptičkov glasno petje in mično žvergolenje. Tudi sam se usede na bližnji štor in piska vmes. Ko se ljuba živinica napase in v bistri vodi napoji, jo pastirček žene vesel na dom. Tako mu poteče dan za dnevom.

Nekega večera pa, ko pastirček brezskerbno piska na svojo bezgovko in sklicuje po navadi čedo, se mu ne oglasi ne sivka ne liska, tudi drobnice ni nikjer. Teka sem ter tje, kliče in kliče, pa od-

*) Splošno pravijo, da je bila ta hiša sedanja Rupnikova hiša št. 19 na Dobrovi.

meva mu le jék. Noč se bliža. Dečka skerbi; kliče Boga in Marijo na pomoč in dela svete obljube. Zazdi se mu, da sliši v obližji mukanje govedi. Gre za glasom in „hvala Bogu!“ vzdihne, ko zagleda vso čedo skupaj na enem kraju. Ali kako ostermi, ko vidi, da je vsa živinica obernjena na eno stran in kleči na sprednjih nogah! Revček ne vé, se mu li sanja ali je resnica. Kakor odrevenel gleda predse, da se prepriča, ali njegova čeda res kleči pred malo podobo v leščevji? Prekriža se, serce mu utriplje; bliža se podobi, jo častitljivo vzdigne in poljubi ter hití ž njo proti domu. In zdajci se vsa čeda spusti za njim. „Mati, glejte čudo, katero sem videl. Pred to podobo je klečala vsa naša čeda,“ kliče veseli pastirček.

Mati, vsa zamišljena v obilna opravila, se ne zmeni dosti za dečka in dene podobo v skrinjo. Drugi dan žene pastir čedo po navadi na pašo. Ali na večer mu zopet vsa čeda zgine spred oči. Trobi in kliče, pa nobeno goved ne zamuka, nobena ovčica ne zameketá. Kaj veljá, si misli, morebiti je čeda zopet v leščevji. Gre toraj na oni kraj, kjer je bil živinico

našel prejšnji dan. In glej! živinica vsa zopet kleči pred podobo Marijino. Tudi on poklekne, pobožno zmoli „Češčenasimarijo,“ vzdigne in poljubi lepo podobo in gre proti domu ž njo. „Čujte vendar, ljuba mati, vsa živina je zopet klečala pred to podobo.“ Mati jo zopet v skrinjo dene, pa dobro zaklene. Čudno sicer se ji vse to zdi, mnogo misli, pa le molčí.

Tudi tretji dan se ponovi to čudo. „Oj za božjo voljo, mati! naša živina je bila zopet pri podobi in je tam klečala,“ — kliče pastirček, ko prižene na večer živinco domú. Žena se prestraši. Reče malemu: „Jutri po sv. maši grem duhovnemu očetu vse to povedat, ti pa tega nikomur ne pravi!“ In takó je žena restorila. Povedala je vse na tanko in resnično. „Še danes bodem prišel z malo tovaršijo k vam,“ ji rečejo gospod. In kmalu potem pridejo za njo trije gospodje duhovni. Ko pa gospodinja odpre skrinjo, v katero je že v tretje shranila podobo, — podobe ni nikjer. Vsi se čudijo. Sedaj pokličejo pastirčka. Naročé mu, naj pase čedo po navadi, in ako na večer na njegovo trobenje ne bode šla živinica domú, in jo

bode zopet našel pred podobo v leščevji, naj urno pride povedat in jih poklicat. —

Deček pase po navadi. Prepeva, in piska na bezgovo piščalko; ko se pa proti večeru živina napase, gre vsa čeda zopet na znani kraj ter redoma poklekne. Ko deček to zapazi, teče hitro domú in spehan pripoveduje, da je sveta podoba zopet na gričku, kjer se leščevje začne in da vsa čeda kleči pred njo.*) Zdaj urno romajo duhovni in vsa družina na oni kraj, katerega jim pokaže pastirček. Glej čudo! Vsa živina kleči pred Marijino podobo. Globoko ginjeni popadajo vsi na kolena, molijo in priserčno pozdravljajo preblazeno Devico Marijo. S solznimi očmi vzamejo častiti gospod prečudno podobo, jo nesejo v hišo ter napravijo majhen oltarček, kamor jo postavijo, naj bi tu bila, dokler ne pozidajo kapele na čast Materi Božji na mestu, kjer se je prikazala v tej podobi. Kmalo je postavljena mala kapela. Slovesno zdaj prenesejo čudno podobo iz

*) Svet, kjer stoji sedaj farna cerkev, je bil pred časom res gričast. Bil je med cerkvijo in sedanjo šolo precej globok jarek, ki se je pa pozneje zasul in zravnal.

hiše kmetove ter jo med molitvijo postavijo na mični oltarček v novi kapeli. Daleč na okrog se je razglasil ta čudež in verniki so romali na božjo pot k „Mariji v leščevji.“ Seveda je bila kapelica kmalo premajhna. Zato so pozidali lepo cerkev v čast Materi Božji v nebo vzeti.

V bistvu ravno to, samo da mesto vse čede imenuje le dve ovčici, nam pravi tudi mična pesmica, katero je zložil g. Andrej Praprotnik, sedaj vpokojeni vodja prve mestne deške šole v Ljubljani, nekdanj pa prvi učitelj na Dobrovi. Pesmica je ta-le :

Leži, leži dolinica,
Dolin'ca lepa dobrovska,
Zelene trate in poljé
Se z gozdi gostimi versté.

Pastirček tam je pasel mlad
Ovčice svoje mnogokrat;
Zverine divje bal se ni,
Od svoje čede jo podi.

Zgodi se nek poletni dan,
Ko tropič svoj že ima zbran,
Ovčic mu dveh ne staje še,
Iskat ju koj po gozdu gre.

Ni dolgo v gozdu se mudil,
Ovčici ljubi je dobil;
Al' kaj je to, on sam ne vé,
Klečali ste ovčici dve!

Pred njima pa podoba je,
Bliščeče Božje Matere;
In sveti strah obide ga,
Prečudno gre mu do serca.

Podobico je koj pobral,
Jo skerbno hranil, k sebi djal;
Domú hiti z ovčicami,
Prigodbo pravi materi.

Podobo mati spravi to,
Ni mar ji zanjo kaj bilo;
Naravnost izgovarja se:
„Igrača to otroška je.“

Pastirček zjutraj v gozdu spet,
Podobo najde, kakor pred;
Domú hití z ovčicami,
Pokaže spet jo materi.

„Gotovo vzel si jo doma,“
Zaverne mati sinčeka;
„Kako bi le podoba ta
V dobrovo gosto sama šla?“

In mati zopet spravi jo,
Zaklene skerbno v skrinjico;

Prepričati se dalje če,
Al kaj resnice temu je.

Pastirček zjutraj v gozdu spet
Podobo najde kakor pred;
Domú hiti z ovčicami,
Pokaže spet jo materi.

In mati zlo prestraši se,
Ko zvé, da to resnica je;
Verjame vse in iz serca
Marijo kliče in Boga.

Na kraj prigodbe čudne te,
Marskteri romat, molit gre;
Kapelico sozidajo,
Podobo v njo postavijo.

Marije čast se tu glasi,
Pomoči mnoge Bog deli;
In kmalu še postavijo
Prijazno cerkev romarsko.

Iz daljnih krajev sem ljudje
K Mariji v cerkev to hite,
In tudi še današnji dan
Ta sveti kraj je dobro znan.

Tu starih sedem lip je še,
Mogočno so izraščene,*)

*) Na vzhodnji strani cerkve je stal do dne 10. aprila 1888 hrast — orjak. Moral je biti nad tisoč let star. Na porobku je meril v premeru cele 4 metre.

Na njih pa ptičice pojo,
Mariji hvalo, čast dajo.

Od bližnjih krajev in drugod,
Ljudje gredó na božjo pot;
Marija mila dobrowska
Pomoč in milost mnogim dá.*)

Vrli g. Jernej Zupanec, četrti župnik dobrovski, piše v svoji matrikuli l. 1756, da je bila o njegovem času med ljudstvom tudi neka popevka, katera je naštevala in opevala mnoge odpustke, tej cerkvi podeljene. Očitno je, da je ta poslednja popevka poznejšega postanka. Nastati je morala še-le potem, ko je bila božja pot že obilo obiskovana; sicer bi ne mogla naštevati obilnih odpustkov, tej cerkvi podeljenih.

Čudovita so pota božje previdnosti. Kedo bode stavil Bogu meje? Včasih pri-pusti nenavaden dogodek, da se izpolni sveta njegova volja. Pomisli na začetek Svete Goré pri Gorici, na lurško jamo na Francoskem itd. A če tudi ne vzamemo omenjenega ustnega izročila o dobrovski božji poti prav po besednem pomenu,

*) „Vrtec“ l. 1890. str. 113.

vendar iz vsega tega z gotovostjo lahko to povzamemo, da zares posebne, izredne milosti, katere je Bog na priprošnjo preblažene Device Marije na tem kraju podelil, so dale povod začetku te božje poti.

Še sedaj pa zunaj cerkve, blizo oltarja tikoma ob zidu, raste leska, katera je bila dalj časa zatrta, pa je vendar zopet pogrnala. Tudi se ta božja pot še vedno imenuje pri „Materi Božji v leščevji.“ —

Poglejmo sedaj, kaj o tej cerkvi poročajo zgodovinopisci. Domoljub Valvazor omenja te božje poti na dveh mestih. Imenuje jo eno najstarejših cerkev v vsi deželi kranjski in zaradi obilnih čudežev v tolikem slovesu, da ljudje po leti dan za dnevom tje romajo. Večkrat se opravi ondi, pravi Valvazor, po 20—26 ss. maš na en dan!*)

*) „Dieses ist eine uralte Kirche, dahin auch fast täglich Wallfahrten angestellt werden, zumal sie von Mirakeln berühmt ist. Es werden auch im Sommer manche Tage 20 bis 26 Messen allda gelesen.“ Val. K. VIII str. 819.

„Ein Viertel Meile von diesem Schloss (Strobelhoff) ist unser lieben Frauenkirche von Dobrova, eine von

Ravno tako piše tudi Jurij pl. Talničar (Dolničar) v svoji kronologiji kranjske dežele. On imenuje cerkev dobrovsko prastaro svetišče Marijino na Kranjskem. Kamor ljudstvo z vseh strani kar vre zaradi obilnih milosti, ki jih verniki ondi prejemajo. Začetek tej cerkvi stavijo nekateri, pravi Talničar, v leto 970.*)

Pisanih sporočil seveda nimamo tako starodavnih. Vse spise tikajoče se cerkve so hranili nekedaj le cerkveni ključarji. Po nepaznosti ali tudi po kaki nesreči so se pisma poizgubila in končala. Najstarejša še ohranjena listina je iz leta 1459. To je neka kupna pogodba. Ključarja z Dobrove sta tega leta kupila od cerkve ss. Simona in Juda na Viču eno celo zemljišče za dobrovsko cerkev. Že davnej preje pa je cerkev posedla velikanski cerkveni gozd, ki se je tedaj razprostiral še čez ves sedanji farovški hrib. Utegnil ga

denen ältesten Kirchen im ganzen Lande Krain und in solchem Ruhme, dass dahin im Sommer fast täglich Wallfahrten geschehen.“ Val. K. XI. str. 566.

*) „Vetustissimum Carnioliae Deiparae Sanctuarium in Dobrova... ad quod veluti ad coelestium gratiarum emporium vicini populi miraculorum famâ acciti certatim confluunt.“ Thalnitscher Ept. str. 39.

je kak dobrotnik cerkvi podariti. Zopet v tem je nov dokaz, koliko zaupanje in ljubezen da je dobrovska božjepotna cerkev vživala že v dobi, ko o družih božjih potih v deželi še ni sledú. —

Da opustimo vse drugo, naj ob kratkem omenimo še neke pripovedke. V oblikah pripovedk je navadno skrito jedro zgodovinske resnice. Nekako vštric dobrovske cerkve, na južni strani, gori na vrhu brega se pravi kraju na „Gradišču.“ Tu gori, tako pravi pripovedka, je živela v silo davni preteklosti bogata gospa. Dovelj je imela srebra in zlata. Ko nekega dne svoje srebernjake in zlatnjake zopet na solncu presuševa, se ji srce vzradosti pri tolikem lesku in bogastvu. V svoji nečimernosti in prevzetnosti se oberne doli proti dobrovski Materi Božji ter zaničljivo pravi: „Glej, Mati Božja, jaz sem bolj bogata in mogočna kakor pa ti.“ Na te skrunske besede se grad stresne in sesuje; udere in pogrezne pa se tudi grajščakinja s svojimi zakladi vred. Kedo ne najde v tem zgodovinske resnice? Ali ta pripovedka ne naznanja, da je tu-doli že stalo svetišče Marijino in da

so verniki po njeni priprošnji že prejemale raznih milosti, ko so tu gori po Gradišči bivali še pogani, ali pa se je častila morebiti celo poganska malikinja? Marija pa je naposled premagala pogansko temo. To pa nas zopet opravičuje, da stavimo začetek tega svetišča v dobo desetega stoletja, kakor poroča Talničar.

Glej tedaj, pobožni romar in častilec Marijin! že nad devet sto let se na tem kraju Marija časti, nad devet sto let se njej tu slava prepeva! O koliko tisoč in tisoč grešnikov je v tej dolgi dobi na tem kraju pri Mariji pomoči iskalo, koliko milosti je bilo tu zadobljenih! Kedo bi se ne čutil prešinjenega občutkov sv. strahu in spoštovanja do tako častitljivega kraja!

§ 2. Krog leta 1231 pozidajo prvo večo cerkev, katero poderó l. 1713 in na njeno mesto sozidajo sedanjo l. 1716. Na Dobrovi se ustanovi samostojna fara l. 1723.

Prvotna kapelica je morala biti le majhna in priprosta. Ko je zaslovel ta

kraj po obilnih tu zadobljenih milostih, je kapela postala pretesna za mnogoštevilne častilce Marijine. Pozidali so z doneski pobožnih romarjev krog leta 1231 — tako splošno sodijo — prvo cerkev. V tej prvi cerkvi so bili ti-le oltarji: 1. véliki Matere Božje v nebo vzete; 2. sv. Marije Magdalene; 3. sv. Leonarda, in 4. zopet Matere Božje v nebo vzete. S tem oltarjem je bila sklenjena bratovščina enacega imena. Poleg teh oltarjev je bila še mala kapelica, posvečena sv. Štefanu, prvemu mučencu. Po številu oltarjev soditi ni bila prejšnja cerkev mnogo manjša od sedanje.

Kaka osoda je kaj ob turških časih to cerkev zadevala, se ne vé. Gotovo pa kruta sila sovražnikova ni šla brez vsacega znamenja mimo. Saj vemo, da so Turčini po okolici ljubljanski pogosto ropali in požigali, in prav todi mimo se je drvila l. 1416 ogerska in l. 1476 turška zelo divja sila. Zgodovinar Valvazor naravnost poroča, da so napadli podružniško cerkev sv. Jurija na Hruševem, ki je bila prej neznatna in skrita; stala je namreč tedaj še tam pod vasjo. Kako bi se bili

neki izognili cerkvi Matere Božje na Dobrovi, ki je bila tedaj že sloveča božja pot? Škoda, da les in zid molčita!*)

Zob časa je moral v teku stoletij stavbo že močno razdjati, zato so sklenili dne 29. aprila l. 1711, o priliki vsakoletnih cerkvenih računov, da se zida nova cerkev. Jeli so takoj kamenje, les in druge potrebne reči pripravljati. Tretji teden po veliki noči l. 1713 so staro cerkev podrli in na njeno mesto sedanje častitljivo svetišče pozidali. Dovršili so jo leta 1716. Zidarski mojster je bil Gregor Maček iz Ljubljane. Neumrljive zasluge pri tej cerkvi si je pridobil velečastiti, visokorodni gospod Frančišek Gotfrid baron Polhograjski, ki je bil tedaj stolni kanonik in dekan v Ljubljani. On se je veliko trudil, da se je cerkev zidala že tedaj in je tudi sploh vse zidanje on vodil in nadzoroval. Imel je ta blagi gospod posebno sinovsko ljubezen in zaupanje do dobrovske Matere Božje. To je tudi naravnost po-

*) Pomota je, kar se poroča po „Danici“ l. 1859. str. 59 in za njo Blätter aus Krain l. 1859., str. 167, da je namreč cerkev leta 1459 pogorela. Ta pomota izvira iz napačno tolmačene listine, ki nam je znana. Pis.

vedal v svoji oporoki, v kateri se je precej bogato spomnil te cerkve in je torej še vedno njen velik dobrotnik.

Sedanja cerkev ima dvé osemogelnati rotundi, kateri nosite visoki kupoli. Zid je silo močan, ima 2·3 m debelosti. Vsa cerkev je znotraj 23·6 m dolga. Za faro samo še zadostuje, ali ob času shodov je seveda mnogo premajhna. Pomniti pa moramo, kar smo že rekli, da cerkev ni bila zidana kot farna, ampak kot podružnica fare šentviške. Morebiti, da so že tedaj kaj mislili na vstanovitev samostojne fare, a gotovo pa ne mislili na to, da bi utegnili postati fara sčasoma toliko obširna. V tej novi cerkvi je pet oltarjev. Veliki oltar je posvečen Materi Božji v nebo vzeti, patroni dobrovske fare. S tem oltarjem je sklenjena bratovščina enacega imena, ki šteje veliko udov. O njej bomo govorili še pozneje. V veliki rotundi so si vsporedno na listovi strani ss. Štefana in Leonarda, drugi je ss. devic in mučenic: Agate, Lucije, Apolonije in Barbare. Na evangeljski strani pa je prvi oltar posvečen sv. Jožefu. S tem oltarjem je sedaj sklenjena „družba treznosti“ in je zadobil

dne 10. septembra l. 1878 privilegij za vse čase. Drugi oltar na tej strani je bil posvečen sv. Mariji Magdaleni. Leta 1890 pa se je naredila tu duplina Marije D. lurške, o čemer še pozneje spregovorimo.

A več ni bil daleč čas, ko je imela postati podružniška cerkev Matere Božje v nebo vzete farne cerkev. Prevelika je bila nekdanja fara šentviška, da bi mogli ondotni gg. duhovni zadostovati svojim dolžnostim. Težava je bila tudi za vernike tolika oddaljenost od farne cerkve v Št. Vidu. Zato so jeli v to poklicani možje resno misliti na to, kako bi vstanovili na Dobrovi samostojno faro. Kedo ne vé, da ni majhna težava, vstanoviti novo faro! Tako se je tudi tukaj kmalo pokazalo mnogo ovir in nasprotja, kar je bilo treba premagati. Nad štiri leta so terpele obravnave. Zopet je bil že imenovani p. n. gospod Francišek Gotfrid baron Polhograjski, ki se je te zadeve z vso vstrajnostjo lotil. Njegovi odločnosti se je posrečilo premagati vse ovire, ovreči vse ugovore, in tako je bila leta 1723 fara dobrovska vstanovljena in podružnica Matere Božje v nebo vzete povzdig-

njena v farno cerkev. Ko je bilo tako vse vravnano, je bil za prvega vikarja na Dobrovi izvoljen čast. gospod Jan. Avguštin Rakovec, magister filozofije in kapelan v Vodica. Prečastiti in prevzvišeni knezoškof Viljem grof de Lésleie sami so ga na Dobrovi slovesno inštalirali. Veliko veselje in radost je napolnjevala srca novim faranom. Gromovito streljanje in druge slavnosti so naznanjale veseli dogodek vsi okolici. Po svetem opraviilu je bil obed pod milim nebom, katerega je bil napravil preblagorodni gospod Volbenk Herbart grof Lamberg, tedaj grajščak na Bokalcih. Mnogi p. n. gg. kanoniki in drugi odlični gospodje so bili pri obedu z imenovanim mil. gospod knezoškofo. vred. Tako je tedaj od 10. avgusta 1723. l. Dobrova imela svojega stalnega duhovnega pastirja. —

Obseg novi fari je bil seveda precej drugačen mimo današnjega. Podružnica sv. Martina Podsmereko, vasi: Rozore, Kumanija, Draževnik, večinoma vasi Kozarje so se še le leta 1785. odcepile fari šentpeterski v Ljubljani, ter se pridružile fari dobrovski. Nasproti je pa vas Osredek prišla pod sv.

Katarino l. 1787, ki je doslej spadala pod Dobrovo.

§ 3. Kako je bilo z božjo potjo na Dobrovi pred vstanovitvijo fare in kako pozneje?

Žal, da nimamo shranjenih zapisnikov, ki bi segali v 12. in 13. stoletje nazaj. V daljnem Ogleju se znajo pač nahajati kaki podatki, a kedo jih bode dosegel? Pa če tudi nimamo pisanega poročila, pa povzamemo lahko iz družih okolnosti z gotovostjo, da je božja pot na Dobrovi zares že v 13. in 14. stoletji slovela in bila mnogo obiskovana.

Že velikost one prejšne cerkve nas k temu sklepu sili. Ko bi ne bila božja pot toliko obiskovana, čemu bi bili pa zidali toliko podružnico s peterimi oltarji? Dalje: vse sedanje dokaj obširno farovško posestvo je bilo nakupljeno že v 14. in 15. stoletji in to z milodari božjepotne cerkve Matere Božje. Že davnej preje pa je posedla cerkev velikansk gozd, katerega je moral kak dobrotnik in častilec Marijin cerkvi podariti itd. Zgodovinar Valvazor nam je iz svojega časa ohranil popolno zanesljivo poro-

čilo. On je bil osebni prijatelj tedanjemu grajščaku na Bokalcih, Volbenku Žigu, baronu Strobelhoffskemu, in je tudi dalj časa bival pri njem na Dobrovi. On piše, kakor smo že omenili, da je ta božja pot o njegovem času tolikanj slovela, da so božjepotniki po leti skoro vsak dan dohajali in da je bilo tukaj nekatere dni po letu na en sam dan po 20—26 ss. maš. Slovela je tudi izvun dežele. Tako je leta 1668 imenitna kneginja s Koroškega obljubila zlato krono Mariji Devici na Dobrovi, ako bi njen šestletni slepi otrok spregledal. Bila je uslišana in je obljubo z radostjo izpolnila. Koliko zaupanje so že v tisti dobi imeli kristjani do dobrovske Matere Božje, je razvidno tudi iz bogatih daril, katere je cerkev prejemale od pobožnih romarjev v znak zahvale za prejete milosti. V stari knjigi je zapisano, da so pobožni romarji tu sem v dar prinesli mašne plašče, vezene s srebrom in zlatom, zlate in sreberne verižice, pasove, prstane, zavratnice, skledice, krone in svetilnice. Žal, da so vse to leta 1713, ko so staro cerkev poderli, prodali za nizko ceno

204 gld. Posebno ljubezen in zaupanje pa je imelo že tisto dobo prebivalstvo stolnega mesta ljubljanskega do dobrovske Matere Božje. Bilo je sploh v pregovoru, da kedor gre trikrat na božjo pot na Dobrovo, je toliko dobro delo opravil, kakor ko bi bil romal enkrat v Rim na groba sv. Petra in Pavla. Tako najdemo zapisano v starem zapisniku iz leta 1756. Posebno zaupanje Ljubljančanov do dobrovske Matere Božje je razvidno tudi iz napisa, kateri je bil vdolbljen v spominsko ploščo v prejšnji stari cerkvi. Že četrto leto je strašna morilka — kuga — razsajala v sosednjih deželah: po Koroškem, Štajerskem, Hrvaškem in v Gorici. V tej stiski se je mesto ljubljansko zateklo k Materi Božji na Dobrovo in k sv. Roku v Dravljah. Darovalo je mesto leta 1682 spominsko ploščo ter jo dalo v cerkveno steno vzidati. Skoda, da se nam plošča ni ohranila. Mogoče, da se je pri podiranju stare cerkve poškodovala in zdrobila. Valvazor pa, ki jo je sam videl, nam je ohranil njen napis. Taki-le je bil:

Magnae Dei Matri
 Mariae in Dobrova,

Populi e vicinis remotioribusque Carnioliae
partibus

Loci venerandi causa confluentis

Frequentia famosissimae,

Quod

Hic sibi locum gratiae elegerit,

Miraculis clareat,

Totamque Carnioliae Provinciam

a peste

In quartum annum ad confinia usque gras-
sante Mraculose salvaverit,

Se et suos

In perpetuum gratitudinis mnemosynon

Aemona devovet

Anno Christi 1682., qui est Æmon: Cond:
2904.

To je:

Prevzvišeni Materi Božji na Dobrovi,
— ki je v tolikem slovesu zaradi obilne
množice ljudstva, ki iz bližnjih in daljnih
krajev dežele tu sem vre, počastit ta kraj,
kjer si je izvolila svoj sedež milosti, po
čudežih slovi in je vso Kranjsko deželo
čudežno obvarovala kuge, ki je 4. leto ob
mejah razsajala, — izroča Ljubljana v vedni
spomin hvaležnosti samo sebe in svoje.

Po Kristusu l. 1682, to je 2904 odkar je Ljubljana (Emona) nastala.*)

Z vstanovitvijo samostojne fare se je božja pot le še lepše razvila in povzdignila. Dokler ni bila vstanovljena samostojna duhovnija, so šentvidski gospodje sicer prihajali skoro ob vseh zapovedanih Marijinih praznikih na Dobrovo obhajati božjo službo; ali slovesne shode so imeli le v praznik vnebovzetja in rojstva Marije Device. Po vstanovitvi fare pa so bili obilni shodi vsako nedeljo in praznik, zlasti med šmarnimi mašami. Leta 1725 je bilo sveto leto. Vrhovni poglavar sv. Cerkve je bil takrat Benedikt XIII. in je vladal tedaj prvo leto. Na Dobrovi se je tedaj skozi 9 dni prav slovesno obhajal sv. misjon. Vodili so ga čč. oo. jezuiti. Na Dobrovo so prihajale velike množice ljudi tudi od drugod. Spominska podoba na to se še nahaja v farovžu. Lepota hiše božje je rasla. Znotranji in vnanji blišč Marijinega svetišča, mnoge zadobljene milosti so vedno večje množice romarjev na Dobrovo privabliale. Pretesni so postali prostori cer-

*) Ne moremo boljše posloveniti, da bi česa ne premenili. Pis.

kveni, zlasti ni dostajalo prostora za spovednice. Za božjo in Marijino čast vneti, za zveličanje duš skerbni tedanji vikar dobrovski Ivan Kerstnik Tahavec (na Dobrovi l. 1741—1753) je dal leta 1744 razširiti pokopališče. Na vzhodni strani cerkve se je pokopališče obzidalo z bolj visokim, debelim zidom. V tem zidu so naredili 12 vdolbljin za spovednice. Na zapadni strani cerkve pa so pozidali 6·8 m dolgo in 6·3 m široko kapelo. Tu notri so ob velikih shodih maševali in pridigovali. Vse to, prostori za spovednice in kapela, je še sedaj ohranjeno. Kapela je bila do leta 1890. precej nižja in na tri strani popolnoma odprta; o njej bomo še govorili. Leta 1747., dne 25. junija, peto nedeljo po binkoštih, je posvetil vse to: cerkev, pokopališče in kapelo prevzvišeni in plemeniti gospod Ernest Amadej grof Attems, osemnajsti knezoškof ljubljanski. To nam naznanja latinski napis na črni kamneni plošči, katero je dal že naslednji vikar Jernej Zupanec na listni strani v cerkvi vzidati. Napis je ta-le:

D. O. M. O. B. A.

Almae Dei Matri

Gratiarum fonti
Fideli afflictorum solatio

Quae

Hic inter coryleta et fontes

Sedem sibi elegit gratiis et miraculis claret

Cui

In honorem 1231. prima Ecclesia

et

haec aedes ex imo coepta

â

C. & R. S. R. J. P. D. D. Ernesto e
Comitibus

Ab Athembs XVIII. Lab. Epo.

Consecrata ê. VII. Kal. Jul.

MDCCXLVII

H. M. P.

indignus Deiparae Cliens et sacerdos

M. Barthol. Suppanz l. P. IV.

Skoro gotovo je bila cerkev preje samo blagoslovljena ali benedicirana, ali pa je bila istega leta tudi po notranje toliko popravljena, da je morala biti na novo posvečena.

Ko je bila cerkev zidana, je bil ostal zvonik prav nizek, nižji od srednje kupole. Leta 1752. pa je dal vikar Ivan Tahavec

zvonik vzdigniti in sploščakom pokriti, kar je stalo blizo dva tisoč goldinarjev.

**§. 4. Vikar Jernej Zupanec. „Marijin studenec.“
Novi farovž l. 1768. Romarji.**

Po trudapolnem delu je č. g. Ivan Kr. Tahavec 12. maja l. 1753. v Gospoud zaspal. Previdnost božja mu je poslala vrednega naslednika. Ta je bil Ivan Jernej Zupanec. Na Dobrovi je bil v l. 1753 do 1785. Kakor njegov prednik, tako in še z večo gorečnostjo je deloval tudi on. Bil je ta gospod posebno nadarjen, kar je razvidno iz njegovih še ohranjenih spisov. Z obilnimi talenti in podvzetnim duhom pa je bilo sklenjeno tudi prav pobožno, ponižno srce. Bil je kakor nalašč za voditelja Marijini pobožnosti. Veliko je tudi ta gospod popravil in polepšal znotraj in zunaj cerkve.

Kak streljaj od cerkve, gori v farovškem hribu, izvira majhen studenček, sploh „Marijin studenček“ imenovan. Da bi si romarji lahko žejo gasili in imeli pri rokah vodo za umivanje, je dal Zupanec ta studenec napeljati po svinčenih cevéh tako, da je voda na dan curljala iz cer-

kvene stene zunaj cerkve, ravno za oltarjem kake tri metre od tal. Iz kamnena basena je voda zopet tekla v nižje napravljeni kamen, kjer so ljudje vodo lahko zajemali za pijačo ali umivanje. Od tod pa je bila voda izpeljana v velik podzemeljski rov zunaj pokopališča. Bila je pri tem studencu napravljena lična strešica, kar se na starih spominskih podobah še vidi.

Ko je bilo tako vse vrejeno, so ta studenec prav pri izvirku blagoslovili že prej imenovani prevzvišeni knezoškof grof Attems 6. nedeljo po veliki noči, dne 30. maja 1756. l. o priliki svojega prvega kanoničnega obiskanja in birmanja na Dobrovi. Molili in prosili so pri blagoslovljevanji tega „Marijinega studenca,“ da bi zadobili dušno in telesno zdravje vsi, ki bodo iz njega pili.

Ta vodotoč iz stene se je odpravil ob koncu preteklega stoletja, kar bomo še povedali. Še sedaj pa je ohranjen lep marmeljnati kamen z basenom vzdani v cerkveno steno. Na verhu so na okroglem, nekoliko vzboknjenem in kronanem kamnu vdolbljene besede: „Maria fons gratiarum,“

to je: „Marija vir milosti.“ Kako primeren zares je ta napis! Kakor je tekla tu zemeljska voda ter ohladila tako marsikaterega božjepotnika, mu pogasila hudo žejo ali mu celo zmila maroge z obraza, tako so dotekale znotraj v cerkvi po Marijini priprošnji božjepotnikom premnoge milosti za dušo in za telo. O koliko duš se je tu ohladilo, katerim je velika vročina prigrevala! Koliko žejnih duš je bilo napojenih, koliko madežev zbrisanih! Zares, o Mariji se more reči, da je „studenec vrtov, vir živih vodá, ki z Libana deró.“ V. p. 4., 15.

Že se je pri cerkvi in zunaj cerkve marsikaj popravilo in zboljšalo, odkar je postala farna cerkev. Nekaj pa je bilo še v prav slabem stanu, kar je bilo pa prav potrebno, — to je — župnišče. Dokler je bila sedanja farna cerkev podružnica šentvidska, je bila postavljena malo od pokopališča na vzhodnji strani mala lesena hišica. Imenovala se je sploh kaplanija, ker so tukaj šentvidski gospodje večkrat prenočevali, kadar so imeli na Dobrovi bogoslužna opravila. Služila je pa tudi ptujim gospodom romarjem v zavetje. Ta hišica,

ki ni bila nad trideset čevljev dolga, je imela najpreje samo pritlične prostore, pozneje pa je dobila še nadstropje. Kljubu vsej priprostosti je služila gospodom vikarjem po vstanovitvi fare za staro župnišče. Bila bi se pač že davnej postavila nova farna hiša, pa cerkveno predstojništvo je bilo nad štirideset let zapleteno v neko pravdo zaradi cerkvenega sveta. Nek moččen nasprotnik si je namreč hotel, bodi si vedoma ali nevedoma, prilastiti ves velikanski cerkveni gozd in sedanji farovski hrib. Še-le ko je bila tožbā končana, in sicer v prid farne cerkve, se je moglo misliti na novo župnišče. Tudi to delo je čakalo izvrstnega Zupancovega talenta. Postavil je veličastni sedanji farovž na hribčku. Da ga je postavil toliko oddaljeno od cerkve, je to storil gotovo za radi lepega razgleda. Farovž je dolg 30 *m* in širok 4·3 *m* in ima spodnje prostore in še dvoje nadstropij, v katerih je 16 manjših in večih sob. Ravno v sredi pa je v vsakem nadstropju 12 *m* dolg in 6 *m* širok hodnik. Poslopje je zares kakor kaka grajščina. Tudi je vse silo močno zidano, zid je 90 *cm* debel. Prvi podložnik je

bil vložen 1. julija l. 1765. leta 1768. pa je bil farovž že dozidan. Vse delo pa je terpelo od l. 1764. do 1772. Koliko truda in skerbi je imel blagi gospod pri tej zidavi, si lahko mislimo. „Bogu samemu je znano,“ tako pravi v nekem zapisniku, „koliko sem pri tem pretrpel,“ kar mu pač radi verjamemo. Upamo, da mu je ljubi Bog tudi stoterno povrnil v sv. raju.

Ali pa ni bila potrata in šopirnost zidati toliki farovž? Ne, to je bila potreba časa. Kako mnogoštevilno je bila božja pot v tistem času obiskovana, nam je razvidno iz nekega zapisnika, katerega je g. Zupanec sestavil. V dotičnem zapisniku pravi Zupanec najprej, da so že od nekdaj pobožni romarji z velikim zaupanjem na tem kraju Marijo častili in mnoge milosti dobivali. Potem pravi: „Kaj pa naj rečem še-le o sedanji gorečnosti Marijinih častilcev, ko se je pozidala tako veličastna cerkev, razširilo se pokopališče, vzdignil mogočni zvonik skoro s samimi milodari božjepotnikov! Skoro neštevilna množica ljudstva prihaja tu sem, da počasti nebeško Kraljico.“ Iz nekaterih duhovnij so prihajali romarji kar s procesijo. Tako so

prihajale leto za letom procesije iz Št. Vida, Sore, Polhovega gradca, Brezovce, Preserja, Iga in Šmarija pod Ljubljano. Posebno ljubezen do dobrovske Matere Božje je imelo tudi v tej dobi meščanstvo ljubljansko. V tem kratkem času med „šmarnimi mašami,“ v teku 24 dni, je bilo samo obhajancev nad deset tisoč; ss. maš je bilo opravljenih v prošnjo ali zahvalo nad 250. Pri rokah mi je star zapisnik. Iz tega zapisnika je razvidno, kako številno so tudi čč. gg. duhovni prihajali le-tu sem na božjo pot. Naj navedem v naslednjem izkazu, koliko sv. maš je bilo opravljenih nekatere dneve med „šmarnimi mašami.“ Tako je bilo darovanih l. 1754.:

dne 15. avg. 17 ss. maš,

„ 18.	„ 14	„ „
„ 20.	„ 12	„ „
„ 22.	„ 10	„ „
„ 23.	„ 6	„ „
„ 24.	„ 10	„ „
„ 25.	„ 14	„ „
„ 26.	„ 7	„ „
„ 27.	„ 8	„ „
„ 28.	„ 6	„ „

dne 29. avg. 21 ss. maš,

„	1.	„	12	„	„
„	3.	„	16	„	„
„	5.	„	21	„	„
„	6.	„	9	„	„
„	7.	„	9	„	„
„	8.	„	13	„	„

Kakor je razvidno, je bilo nekatere dneve celo po 21 ss. maš; zato je verjetno, kar piše Valvazor, da je bilo ob njegovem času nekatere dneve po 20—26 ss. maš opravljenih. Pa tudi med letom so večkrat prihajali ptuji duhovni, kakor je razvidno iz zapisnikov. Sedaj nam je jasno, zakaj da je g. Zupanec zidal tako velik farovž. Ker je bilo treba po dvanajst in več spovednikov prenočevati, je bilo treba velicega prostora. Poleg tega so pa dobivali v farovžu prenočišče vsi bolj imenitni božjepotniki, ali kakor Zupanec piše: „die adeligen Wallfahrer.“ To so bili pač zlati časi za dobrovsko božjo pot! Lepo je cvetela ta Marijina cvetlica in Marija je obilne milosti delila svojim vernim otrokom.

§. 5. Božja pot za nekaj časa uvéne, pa se zopet oživi in okrepi.

„Sovraštvo bom naredil med teboj in med ženo, med tvojim in njenim zarodom,“ — tako je napovedal vsegamogočni Stvarnik že v raju. Zares, skozi vsa stoletja se je zaganjal ta sovražnik kakor zoper sv. Cerkev sploh, tako zoper častivce Marijine še posebej. Prve tri stoletja je hudobni duh šuntal kralje in cesarje, da naj s silo zatarejo otroke Marijine, a ni se mu posrečilo. V naslednjih časih si je izmislil nove napade. V drugi polovici preteklega stoletja je s strupenim duhom navdihnil nekatere pisatelje, najprej zunaj naše ljube domovine. Ti so kmali preplovili svet s svojimi hudobnimi spisi in s tim so svet okužili. Žal, da se je pridrvila ta strahovita in nesrečna burja tudi v našo ljubo Avstrijo. Posmodila in zatrla je toliko lepih Marijinih cvetlic, ki so na duhovnem polju tako lepo rasle in prijetno dišeče cvetele. Nastopili so zares žalostni časi. Koliko samostanov je bilo zatrtih, koliko duhovnih zavodov pokončanih in koliko cvetečih božjih potov je bilo ne le

zapuščenih, temveč celo razdjanih in popolno razrušenih! Tacih žalostnih spomin-kov nam kaže še današnje dni naša ljuba domovina veliko. Zatrta in razdjana je bila takrat sloveča božja pot na Sveti Gori pri Gorici, na Svetih Višarjih itd. Na krajih, kjer je donela doslej slava Mariji, na krajih, kjer so se doslej vnemala srca kerščanska za krepotno in brezma-dežno življenje, je nastalo razdjanje in puščava. . . .

Brez dvoma bi bila tej osodi zapadla tudi božja pot na Dobrovi, ko bi ne bila božjepotna cerkev ob enem tudi — farna cerkev. A brez vseh znamenj pa ta vihar tudi mimo dobrovske božje poti ni šel. Zahvalne spomišneke podobe in podobice z napisi so bile s cerkvene stene krog oltarja odstranjene, darovane vrednostne reči poprodane, studenec za oltarjem, „Marijin studenček,“ podrt in shodi, če ne naravnost prepovedani, pa vsaj zabranjevani. Saj so bili celo Sijonski čuvaji v tedanjih deržavnih semeniščih tako vzgojeni in s strupenim duhom tedanjega časa navdahnjeni, da so vedoma ali nevedoma veliko dobrega zanemarjali ali celo zatirali.

Hvala Bogu in naši ljubi „Gospej v Leščevji!“ Pri vseh teh neugodnostih so častivci Marijini še vedno prihajali na božjo pot, če tudi ne tako slovesno, ne v obilnih procesijah, vendar le posamezno, so nebeško Kraljico v mnogoterih nadlogah prosili pomoči, pa jo tudi kakor nekdanj v obilnosti prejemali in so se njej zato tudi hvaležne skazovali.

Nesrečna, vse lepo in dobro pokončevavna burja je polagoma pojenjala; za vse dobro vneti dušni pastirji so začeli Marijino slavo in pomoč na novo razglaševati, otroke k Materi vabiti. Že za časa delavnega in razumnega č. g. župnika Jožefa Poklukarja je božja pot precej oživela, napravil je pri cerkvi dokaj novih reči. V njegovem času je nek dobrotnik iz Ljubljane podaril za veliki oltar šest velicih svečnikov. Bili so ti svečniki leta 1845. izpostavljeni na deželni razstavi. Najlepši spominek pa si je blagi gospod postavil s tem, da so po njegovem prizadevanji l. 1841. farani s prostovoljnimi doneski napravili nov veliki zvon. Zvon tehta nad 40 stotov in je stal z vsem skupaj 3300 gld. Vtil ga je zvonar Anton Samasa v Ljub-

ljani. Zvon ima več napisov: „Mariji Devici dobrovska fara;“ „Moj glas naj poje — Ime Marija Tvoje;“ „Cešena Marija!“ Zvonik je bil začetkom tega stoletja z bakrom pokrit. V njem visi sedaj čvetero lepo ubranih zvonov. Njih glasi so: B es g b. Zvonenje dobrovsko je dobro znano po svoji ubranosti in milobi. Posebno mogočno pa doni in se razlega na daleč okrog veliki zvon. Naj bi pač miloba njegova ganila in pretresla še marsiktero versko-mlačno ali zaspano srce! — Č. g. J. Poklukar je tudi ustanovil šolo in se zanjo veliko trudil.

Čast. g. Poklukarjev naslednik je bil goreči župnik, č. g. Jožef Nahtigal, žal, da le samo tri leta. Umrl je 2. novembra 1860 in je pokopan blizo zakristije. O njem se še sedaj pripoveduje, da je vse za njim „drlo“ in da je bila spovednica njegova kar oblegana. Za vse dobro vnetemu gospodu je bilo zelo pri srcu, da bi nekdanj toliko sloveča božja pot na Dobrovi prišla zopet do nekdanje slave. Že prej so romarji dokaj zopet prihajali; zlasti še ko je pretila l. 1855. kolera, je ljudstvo iskalo pomoči pri Materi Božji na Dobrovi, kakor

nam to popisuje svedok, pokojni pisatelj Janez Volčič, v svoji knjigi „Življenje Marije in sv. Jožefa.“ Bil je tedaj kapelan v Horjulu. To je napotilo gorečega župnika Nahtigala, da je prosil v Rimu za obnovljenje odpustkov, kar se mu je s papeževim pismom 6. velikega serpana l. 1858. dobrotno dovolilo.

Tako se je tedaj nekedaj tako sloveča božjapot zopet poživila. Skrivnostna léška pri cerkvi, ki je bila več let zatrta in posušena, je kakor od veselja zopet pognala in ozelenela! Na sto in sto pobožnih romarjev prihaja zopet zlasti med „šmarnimi mašami“ na Dobrovo. Nekateri božjepotniki prihajajo prav od daleč z Dolenjskega tako, kakor tudi z Gorenjskega. Priljubljena je ta božja pot: Moravčanom, Cerkljancem, Ločanom, Šmarcem itd. Seveda je vdeležba iz bližnjih in daljnih sosednjih fará ogromna. Zopet tu moram pohvalno omeniti vernih Ljubljčanov. Videti je, da ima prebivalstvo stolnega mesta že od nekedaj posebno ljubezen in zaupanje do dobrovske Matere Božje. Kako je bilo pred dve sto leti, poroča Valvazor. Tako prihajajo tudi sedaj ob praznikih in delav-

nikih v obilnem številu, in kar z radostjo biležimo, ne samo priprosti, ampak tudi civilni in izobraženi ljudje. Videli smo večkrat prav imenitne gospode in gospe v pobožni molitvi vtopljene pred oltarjem Marijinim. Seveda bi bila vdeležba še številnejša, ko bi bilo bolj pripravno občenje z mestom. Pa tudi v tem obziru se je preteklo leto na bolje obrnilo, ker je vsaki praznik dvakrat vozil velik omnibus.

Prav obilo je bila božja pot obiskovana preteklo leto. Spovedovalo je vsak praznik in predpraznik po pet gg. spovednikov, pa so težko shajali. Nekaj posebnega je bilo to, da je bilo število moških obhajancev skoro večje kakor ženskih. Vsako nedeljo je bilo pet sv. maš, na angeljsko pa celo osem, dasi domači gospod župnik niti maševali niso, ker so bili bolni.

Pridobilo je pa novejši čas tudi svetišče Marijino mnogo na lepoti in ličnosti. Že čč. gg. Poklukar, Nahtigal in Vidmar so napravili in popravili dokaj reči pri cerkvi. Pod sedanjim župnikom č. g. Jernejem Babnikom pa je cerkev dobila vse novo lice. Ni ga skoro prostorčka, niti

v cerkvi niti na cerkvi, da bi ga ne bil dal marljivi gospod župnik popraviti in prenoviti. Naj omenim le nekaterih reči. Leta 1876. je dal slikati na opresno svetišče. Delo je zveršil Matija Bradeško. Dve leti pozneje je isti slikar slikal na presno laterno in olepšal slike v veliki kupli. Slikarija v laterni je že veliko boljša od one v svetišču, vidi se napredek umetnikov. Dalje je sedanji g. župnik napravil v cerkvi nov tlak iz cementa, v zakristiji iz kamna; postavil je nove, kaj čedne klopi, spovednice; prenovil vse stranske oltarje, napravil nove okvire pri križevem potu; oskerbel je nove lesténce, dal posrebriti svečnike, popraviti orglje itd. Leta 1885. je dal prenoviti tron Matere Božje, za kar je daroval potrebno svoto dobrotnik in častivec Marijin iz Ljubljane.

Mimogredé moram opomniti, da je ta podoba Matere Božje bila narejena ob koncu preteklega stoletja; prej pa je bila podoba oblečena, kakor postavim na Svetih Višarjih in drugod. Ta oblečena podoba z enako oblečenim Božjim Detetom v naročji je še videti na starih spominskih podobicah. Oltar je bil nekedaj tako imenovani bal-

dahin oltar. Štirje orjaški svetniki, ki so sedaj na oltarji videti, so držali nebo nad Marijino podobo, kar je bilo gotovo veličastno. Sohe svetnikov nam predstavljajo čveterne velike cerkvene učenike in so iz lesa, kakoršnega pri nas ni dobiti. Morajo biti iz Tirolskega naročene.

Leta 1890 je dal sedanji župnik prezidati in polepšati kapelo na pokopališču, v cerkvi napraviti lurško duplino, na pokopališču nov lep križ itd. Koliko poprav pa je bilo na strehi! Da je to vse zahtevalo precej novcev in truda, si lahko mislimo. Povedali smo že, da se je bil vodotok Marijinega studenčka na pokopališče ob koncu preteklega stoletja razderl in odpravil. Od tistega časa pa do leta 1880 je bilo pred vhodom na pokopališče le leseno korito, v katero je voda tekla. To za ta kraj nedostojno korito je sedanji župnik odpravil, dal napraviti lep podstavni kamen, na katerega je postavil lep kip Matere Božje z Jezuščkom v naročji. Ta kip je kupil na Dunaju in ga za ta kraj podaril preblagi, žal da toliko prerano umrli, p. n. gospod dr. Jožef Poklukar, deželni glavar kranjski itd., ki je bil velik

častilec Marijen. Pod soho Marijino teče po cerkvi blagoslovljena studenčnina, katero ljudje radi zajemajo in pijo, pa se tudi umivajo ž njo. Nad cevko je primeren napis: „(Marija) vir milosti.“ Ob strani pa je na podstavnem kamnu zapisano, od koga in kedaj da je bil studenec blagoslovljen, o čemur smo že govorili.

Naj tu še dostavimo, kar bi bili morali že prej omeniti, da je bil na Dobrovi tudi ruski cesar Aleksander I. dne 30. marca l. 1821, namreč o priliki kongresa evropejskih vladarjev v Ljubljani. Po ruski šegi, ko naj višji vojaški in deželni dostojanstveniki svečenikom roke poljubujejo, je tudi car v župnem dvoru tedanjemu g. župniku in kapelanu roko poljubil. Izmed visokih gospodov so novejši čas dobrovsko cerkev obiskali mil. g. teržaški škof, dr. Ivan Glavina, l. 1884; tudi preblagorodni gospod deželni predsednik baron Andrej Winkler in svitli knez Ernest Windisch-Graetz so ta kraj počastili.

§ 6. Nekatere lepe pobožne slovesnosti na Dobrovi.

V naslednjem naj še opišemo ob kratkem nekatere slovesne, ganljive svečanosti, ki so s to božjo potjo v zvezi.

Po vesoljnem katoliškem svetu so se opravljale leta 1872 očitne molitve za naj višega poglavarja sv. katoliške Cerkve, Pija IX., da bi ga ljubi Bog rešil iz rok njegovih obilnih sovražnikov. Da bi te molitve tem prijetnejše odmevale pred tronom božje milosti in bile prošnje prej uslišane, so ukazali avstrijski škofje, da naj se, če mogoče, procesije napravljajo k slavnim božjepotnim cerkvam Matere Božje. Tudi Ljubljana je napravila procesijo k staroslavni božjepotni cerkvi Matere Božje na Dobrovi. Vdeležba je bila tako ogromna, da so šteli vseh vdeležencev na Dobrovi do 15000 ljudi. Pridigovali so pri tisti lepi slavnosti preč. gosp. kanonik Peter Urh, sedaj prošt v Novem mestu. Prelepi govor je natisnjen v „Danici“ l. 1872.

Dasi ne tako mnogobrojna, je pa še v veličastnosti ono prvo prekosila procesija, ki se je bila napravila povodom zlate

maše sv. Očeta Leona XIII. dne 2. oktobra l. 1887. Naj tu kar navedem, kakor je lepo slovesnost opisal g. nadučitelj Matija Rant v tukajšni šolski kroniki. Tako-le piše: „Pretečeno nedeljo, dne 2. t. m., se je obhajala tu na Dobrovi izredno lepa slavnost. Iz vseh peterih fará ljubljanskega mesta, iz Polhovega gradca in od sv. Katarine je došlo le-sem po deveti uri zjutraj vsega skupaj do 5000 ljudi v procesiji pod vodstvom svojih p. n. dušnih pastirjev. Vsled sklepa odborovega za slavljenje zlatomašnika sv. Očeta Leona XIII. se je bila namreč priredila ta dan slovesna procesija na Dobrovo. Od Kozarij počenši pa do farne cerkve je bila v ta namen vsa cesta ob selih in hišah z mlaji, zastavami, slavaloki, venci in primernimi napisi okinčana. Posebno bogato in okusno je bil ozaljšan kozarški most preko Malega grabna; dalje hiše v Rozorih, prve hiše dobrovske vasi; osobito še na onem mestu, kjer se odceplja okrajna cesta na Polhogov gradec. Na tem mestu je bilo ob cesti ravno izgotovljeno lepo znamenje s prekrasno podobo Križanega. Prav okusno je bila okinčana tudi daljna pot do farne cerkve; omeniti

je še posebej šole, farovža in cerkvenije. Cerkev sama pa je bila vsa v vencih iz raznega zelenja in svežih cvetlic. Saj je pa k nam v spremstvu procesije prišlo tudi izredno visokih gospodov: Nj. ekscelenca, milostljivi, prevzvišeni gospod knezoškof dr. Jakob Missia; predsednik slavnostnega odbora svetli knez Ernest Windisch-Graetz; dalje, razun dveh zadržanih, vsi člani škofijskega slavnostnega odbora, imenoma prečastita gospoda p. n. prelat dr. A. Čebašek in milostljivi prošt dr. A. Jarc; blg. gospoda Franjo Povše, vodja in deželni poslanec in Dragotin Polak, veletržec in posestnik v Ljubljani.

Procesija, v katero so se Ljubljancje zbirali ob tržaški mitnici, se je zbrala v drugič v Rozorih, kamor ji je naproti šla procesija Dobrovčanov. Krog 9. ure se je jela velikanska vrsta pobožnih romarjev pomikati od Rozorov, kateri so se pred novim znamenjem pridružili še Polhograjci in Št. Katarinci. Prve zastave so bile že zdavnej pri farni cerkvi, ko so se zadnje vrste in pa še zadej sledeči vozovi jeli pomikati iz Rozorov med priterkovanjem lepo ubranih farnih zvonov

in streljanjem s topiči raz obeh brd doli. To je bil zares veličasten in ganljiv prizor!

Precej po dohodu procesije so bile tri sv. maše, dve v cerkvi, a ena v kapeli na pokopališču. Točno ob 10. uri je bila zunaj na pokopališču ob vhodu v kapelo pridiga; pridigoval je prečastiti gospod kanonik, deželni in deržavni poslanec Dragotin Klun. Z veliko govorniško spretnostjo je govoril blizo celo uro. Dasi je bilo število ljudstva toliko, so ga vendar vsi dobro slišali in razumeli.

Po pridigi je bila velika pontifikalna sv. maša, katero so premilostljivi gospod knezoškof sami opravili z mnogobrojno asistenco. Č. g. župnik Jernej Babnik so vse te odlične goste povabili po dokončani slovesnosti na telesno okrepilo v župni dvor. Navzoči so bili tudi prej imenovani svetni veljaki z blag. g. dr. Josipom Poklukarjem, deželnim glavarjem idr. vred. Popoldne so bile o $\frac{1}{4}$ 4. uri slovesne pete litanije Matere Božje, precej po teh pa blagoslovljenje novega znamenja ob koncu vasi, kar so prevzvišeni gospod knezoškof sami ob asistenci drugih p. n. gospodov duhovnov pred obilno množico zbranega

ljudstva prav ginljivo izveršili.“ — V spomin tega veselega dogodka se je bila vzdala v podnožje znamenja posebna spominska plošča s sledečim napisom:

Blagoslovili dr. Jakob Missia, knezoškof ljubljanski, ob priliki procesije za sv. Očeta Leona XIII., zlatomašnika, dne 2. oktobra 1887.

Dobrovo je doletela izvanredna čast in sreča, da je imela v teku treh let svojega iskreno ljubljenega višjega pastirja, premilostljivega gospoda knezoškofa dr. Jakoba Missijo že trikrat v svoji sredi. Leta 1889 so dne 4. avgusta to faro prvič kanonično obiskali in delili zakrament sv. birme. Leta 1890, dne 17. avgusta, pa se je vršila tukaj lepa in ginljiva cerkvena slovesnost, katero so mil. g. knezoškof s svojo navzočnostjo povelicali.

Od časa ko se je leta 1858 v Lurdu na Francoskem Marija v prelepi podobi prikazala pobožni pastaričici Bernardinki, se je podoba lurške Matere Božje močno po svetu razširila in kristjanom priljubila. To podobo napraviti tudi na Dobrovi je bila srčna želja č. g. župnika Jerneja Babnika. Z višjim privoljenjem so vrav-

nali kapelo lurške Matere Božje in slovesnost, ki se je v dan blagoslovljenja po prevzvišenem gospodu knezoškofu vršila, je bila zares veličastna. —

Ko je bila stara kapela na pokopališču vsa prenovljena in dogotovljena ter lurdska duplina v cerkvi napravljena, se je nebeško lepi kip Matere Božje slovesno iz farovža v cerkev prenesel dne 17. avgusta l. 1890. Že krog 9. ure se je zbrala mnogoštevilna množica pobožnih romarjev in domačih faranov pred farovžem in povsod koder se je imel pomikati slovesni sprevod. Bil je krasen solnčen dan. Proti 10. uri se zvrsti lepa procesija. Naprej gredo fantje z banderi, za temi dolga vrsta deklet v lepi narodni noši, s pečami na glavi; za temi gredo šolski otroci, deklice so bile večinoma belo oblečene. Te, kakor tudi veliko število deklet in žená, so imele v rokah voščene sveče, katere so potem v cerkvi darovale. Za šolskimi otroci je sledila obilna asistenca s premil. gosp. knezoškofom. Osem vrlih deklet, vse v enaki modrobelkasti obleki z rožami na glavi, dvigne nebeško lepo podobo Marije Device v zato pripravljene nosilnici ter jo nesó za prevzvi-

šenim gospodom knezoškofom; ob stranéh pa sveti šest deklet in osem cerkvenih ključarjev. Topiči zagrome, prelepo ubrani zvonovi se oglasé, procesija se pomika izpred farovža po bogato nakinčani poti proti cerkvi. Pred asistenco je prav dobro peval domači pevski zbor „Lurdsko.“ —

Bil je to veličasten, do solz ganljiv prizor, vse je bilo očarano pri tem pogledu. Ne hoté je ljudstvo zdrknilo na kolena ob poti, koder se je spreved pomikal, da počasti nebes Kraljico, pa da prejme blagoslov iz rok svojega višjega pastirja. Kadar v cerkev pridejo, slovesno vzdignejo podobo lurdske Matere Božje v pripravljeno duplino. Premil. gospod knezoškof opravijo blagoslovljenje. Bila je silna gnječa v cerkvi in zunaj cerkve. Slovesni govornik tega dne je bil zopet preč. gospod kanonik, državni in deželni poslanec Dragotin Klun. V izbornem govoru je vnemal vernike k gorečemu češčenju Matere Božje. Po pridigi je bilo darovanje in potem so imeli milostljivi gospod knezoškof veliko pontifikalno mašo z obilno asistenco. Asistirali so poleg g. Dragotina Kluna, preč. oo. Placid Fabijani,

provincijal; Hugolin Sattner, definitor; obadva gg. dvorna kapelana, domača gospoda in več gg. bogoslovcev. Po sv. opraviu v cerkvi so Prevzvišeni blagoslovili še prenovljeno kapelo na pokopališču, zvonec v stolpiču pa je bil že v Ljubljani blagoslovljen. Te lepe svečanosti sta se vdeležila tudi gg. dr. Jožef Poklukar, deželni glavar kranjski, in Fr. Povše, deželni in državni poslanec. Popoldan ob $\frac{1}{2}$ 4. uri so bile še slovesne pete litanije Matere Božje in s tem končana lepa cerkvena svečanost tega dne, katera vdeležencem ostane še dolgo v najlepšem spominu. Hvala in slava Njih ekscelenciji mil. gospodu knezoškofu, kateri, dasi utrujeni od svojega potovanja po birmah, so tako lepo to slovesnost dovršiti in povečati blagovolili. Mila Mati Božja dobrovska Jih vodi in varuj po vsih potih!

II. del.

§ 7. Bratovščine in odpustki pri tej cerkvi.

Jernej Zupanec, četrti vikar na Dobrovi, piše, kakor smo že omenili, v svoji matrikuli l. 1756, da je ob njegovem času bila med ljudstvom neka popevka razširjena, katera je opevala in naštevala mnoge odpustke od Rima tej cerkvi podeljene. Kake posebne prednosti pa so bile v sivi preteklosti tej cerkvi podeljene, se ne vé, ker so se dotične listine poizgubile. Prastara je pri tej cerkvi bratovščina naše ljube Gospe v nebo vzete. Bila je v stari cerkvi navezana na stranski oltar enacega imena. Prvotna papeževa bula se je bila pa menda zgubila, zato so papež Klemen XI dne 11. julija l. 1710 izdali novo pismo, katero določuje dolžnosti in odpustke podeljene udom te bratovščine. —

V to bratovščino je zapisanih zelo veliko udov; samo v letih 1710—1772 se je zapisalo do 17 tisoč udov. Med udi nahajamo nekatera prav častna imena, ki

nam svedočijo o pobožnosti tedanjih aristokratov (veljakov). Tako najdem zapisane leta 1718: Frančišek Bernard grof Lamberg; Max Adam baron Gussitsch; Frančišek Adam baron Polhograjski; Frančišek Jožef Karol grof Lichtenberg; Jožef Ksaverij baron Lichtenthurm itd. Leta 1720: Jožef Hyacint baron Rechpach; Andrej Evsebij baron Gallenfells; Gregorij Andrej Gladich, dekan stolne cerkve in predsednik deželnih odposlancev (deputatorum Carnioliae praeses); Valentin Utič, absolviran filozof. Zapisanih je še več baronov, barones in dijakov. Dolžnosti bratovščina udom ne naklada drugih, kakor da molijo vsak dan en očenaš in češenasmarijo v čast naši ljubi Gospej v nebo vzeti. Utegnejo predstaviti še vzdih: „O Marija v nebo vzeta, prosi za nas, da tudi mi pridemo v nebesa!“

Druga bratovščina, v katero se tudi romarji zapisujejo, je „družba treznosti.“ Vpeljana je bila že leta 1851, dne 16. sušca, obnovljena pa je bila 28. oktobra l. 1887. Ker je ta bratovščina sedaj že po mnogih farah vstanovljena in je želeti,

da bi bila po vseh, ne bomo o njej obširneje govorili. Namen bratovščine pove že njeno ime. Dolžnost udom je med drugim 1. zderžati se, kar le mogoče, žganih pijač. 2. varovati se vsake nezmernosti v pijači ter se ogibati v nezmernost zapeljujočih priložnosti in družčin. 3. moliti vsak dan po dve češenamariji in sicer, eno za stanovitnost v storjenem sklepu, drugo pa za spreobrnjenje grešnikov, zlasti pijanosti vdanih. 4. vsako leto o prazniku brezmadežnega spočetja Marije Device obljubo ponoviti. 5. kolikor mogoče, tudi druge od nezmernosti odvrčevati ter pridobivati jih za družbo. Da bi bilo prav veliko udov v tej bratovščini in se vsi ravnali po pravilih njenih, gotovo, bode naša ljuba domovina zadobila vse veselejše lice! Zapiše se seveda vsak tudi lahko v karmelsko škapulirsko bratovščino ali presv. R. Telesa.

Sv. Oče Benedikt XIV. so 21. julija 1756 na novo podelili za enkrat popolni odpustek vsem, ki bodo kateri dan koli med šmarnimi mašami vredno zakramenta sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa prejeli, to cerkev obiskali ter ondi na namen sv.

Očeta molili. Ravno to so zopet potrdili papež Pij IX. s pismom 6. avgusta 1858. Ker so pa verniki kakor iz neke pobožne navade po prazniku Marijinega rojstva še vedno na božjo pot prihajali do nedelje sladkega imena Marijinega, je sedanji župnik č. g. Jernej Babnik, v Rimu prosil, da bi to prednost podaljšali do omenjenega praznika. To so dovolili sedanji sv. Oče Leon XIII. s pismom 26. avgusta 1879.

Po tem takem pobožni romarji lahko zadobé te-le odpustke.

I.) Popolni odpustek enkrat, kateri dan koli med šmarnim časom, — to je: od prvih večernic 14. avgusta pa do družih večernic praznika, sladkega imena Marijinega, vredno zakramenta sv. pokore in presv. R. Telesa prejmejo, to cerkev obiščejo ter v njej molijo na namen sv. Očeta, to je: za spreobrnjenje krivovercev in nejevernikov, za edinost kerščanskih vladarjev, spreobrnjenje grešnikov in za povišanje sv. matere katoliške Cerkve. Kaj naj se moli in koliko, ni zapovedano; navadno pa molimo 5 očenašev in 5 češensimarij in apostoljsko vero, ali pa tudi po knjižicah za to sestavljene molitve. Ta od-

pustek se oberne lahko tudi dušam v vicah. —

II.) Kateri se zapišejo v bratovščino naše ljube Gospé v nebo vzete, zadobijo te-le odpustke:

- a) Popolni odpustek v dan pristopa v bratovščino, če prejmejo zakramenta sv. pokore in presv. R. Telesa.
- b) Popolni odpustek smertno uro, če skesani prejmejo zakrament sv. pokore in presv. R. Telesa, če bi jim pa to bilo nemogoče, da resnično skesani sladko ime Jezus izrečejo z ustmi, ali vsaj v sercu.
- c) Popolni odpustek, če prejmejo na vzvišeni praznik M. Device v nebo vzete sv. zakramente in to cerkev v času od prvih pa do drugih večernic tega praznika pobožno obiščejo, ter ondi molijo za edinost kerkščanskih vladarjev itd.
- d) Odpustek 7 let in 7 kvadragen zadobé, kateri v praznik Marijinega očiščevanja, oznanjenja ali v nedeljo med osmino sv. R. Telesa (ki je obletni dan posvečenja

te cerkve), ali v praznik vseh svetnikov ss. zakramente prejmejo in v namen sv. Očeta molijo.

- e) Odpustek 60 dni dobí vsak ud te bratovščine kolikorkrat je v tej cerkvi pri sv. maši, ali pri kaki drugi očitni službi božji; kadar kakega reveža prenočuje, sovražnike spravi, ali gré za pogrebom ali s procesijo; kolikorkrat spremlja presv. R. Telo k bolniku, ali če je zadržan, na glas zvona presv. R. Telo moli, ali moli za duše v vicah, grešnika spreoberne, nevednega pouči ali stori kako drugo delo pobožnosti in ljubezni do bližnjega.

Vsake kvatre v letu se berete dve ss. maši za ude. V ponedeljek za mertve, saboto za žive.

III.) Kedor poljubi s pobožnostjo veliko svetinjo, ki se daje pri darovanju poljubovati, in moli 3 očenaše in 3 češenamarije, zadobi nepopolen odpustek 40 dni. V tej svetinji so ti-le sveti ostanki: sv. križa, od ogrinjala Marije Device, od plašča sv. Jožefa, od koščic sv. Joahima insv. Ane. Pokojni č. g. Jožef Poklugar

piše v „Danici,“ da je ta svetinja narejena v Rimu in od ondod sem poslana.

Pogoje in milosti bratovščine škapske in družbe „treznosti“ naznanjajo posebni lističi, ktere udje pri vpisovanji prejmejo. — Zares, „velik zaklad milosti je ljudem odpert, kateri se bodo, ako se ga poslužijo, prijaznosti božje vdeležili.“ Modr. 7, 14.

Povedali smo že, kako slavna da je bila božja pot že pred vstanovitvijo fare. Božjepotniki so prejeli na tem milostnem kraju po priprošnji Marije Device razne milosti. V zahvalo so darovali cerkvi različnih stvari, katere so se, žal! leta 1713, ko so staro cerkev podirali, prodale za nizko ceno. Pa zopet v naslednji dobi je cerkev dobila mnogo zahvalnih spominkov zaradi na tem sv. kraju prejetih milosti. Župnik Jernej Zupanec piše v svoji matrikuli l. 1756, da je ob njegovem času postenah cerkvenih bilo razobešenih premnogo zaobljubljenih podob in spominkov, ki so viden izraz zahvale za pomoč v mnogih nadlogah. Tudi so bile v cerkvi obešene berglje, katere so ozdraveli bolniki v zahvalo mogočni Zdravnici v spomin zapu-

stili. Vse to se je moralo koncem preteklega stoletja na višje povelje odstraniti. Tudi sedaj bi marsikateri rad napravil kako spominsko podobico, kakor bomo videli ob koncu tega popisa iz nekega lističa, ki je bil oddan med darovanjem, pa ga res ni skoro primernega prostora za to. Seveda v davnih stoletjih raznih tu zadobljenih čudežnih uslišanj ni nikdo zapisoval. Tu ni bilo nobenega duhovna in Št. Vid je bil preoddaljen. Najstareje poročilo o nenavadnih uslišanjih nam je ohranil zgodovinar Valvazor. Vrli župnik Jernej Zupanec pa je zapisal v posebni knjigi več čudežnih uslišanj, ki so se zgodile o njegovem času in nekaj let pred njim. Našteva nam ta knjiga, „Puteus aquarum viventium“ imenovana, nad 90 tacih čudežnih uslišanj. V naslednjem bom naštel-samo nekatere. Opomniti moram, da če tudi so tu naštetí dogodki resnični, imajo po določbi sv. Cerkve te in take dogodbe vendar le človeško veljavo, dokler jih sv. Cerkev ne preišče in ne potrdi.

1.) Krog leta 1668 je neka grofinja na Koroškem (katere ime je po njeni želji tajno ostalo) imela šestletnega otročiča,

ki je pa popolnoma oslepel. V tej stiski se zateče žlahtna gospa k Materi Božji na Dobrovi. Obljubi ji darovati dragoceno krono na glavo, ako bi otrok zopet pogled zadobil. In glej! tisto uro se je bolezen zboljšala in otrok je zadobil zopet popolen pogled. Zaobljubljeni dar pa se je z veseljem prinesel dobrovski Materi Božji.

2.) Nekako o tistem času je bil neki človek za vodenico tako bolan, da so mu zdravniki napovedali gotovo smrt. Zaobljubil pa se je na božjo pot na Dobrovo, in kmalu je popolnoma ozdravel. Sam se je šel zahvalit Materi Božji na Dobrovo.

3. O Valvazorjevem času je padel v Ljubljani raz okno v veliki višini mali otrok. Mati je prestrašena zaklicala za njim: „Naša ljuba Gospa na Dobrovi, pomagaj!“ Glej, čudo! Otroku se ni-le nič žalega zgodilo, ampak je celo sam zopet prišel nazaj v sobo v veliko začudenje vsem.

4.) Neka žena je zadušila svoje dete, katero je imela po noči v postelji pri sebi. Zjutraj, o groza! najde dete mrtvo in trdo. Prestrašena mati ne izgubi vsega

zaupanja. Vzame mrtvo dete in se podá na Dobrovo na božjo pot. Po opravljeni pobožnosti nese dete krog oltarja in ga položi kakor v dar Materi Božji na oltar. Terdno zaupanje materino do Matere Božje ni bilo osramoteno; dete je zopet oživeló in presrečna mati se Boga in Mater Božjo hvaleča povrne na svoj dom.

Naštete štiri posebne milosti omenja Valvazor v svoji knjigi „Ehre des Herzogthums Krain“ in pravi, da se tacih čudežev ondi zgodi mnogo in pogosto. Da se je mesto ljubljansko ob času strašne kuge v sosednjih deželah l. 1682. zateklo k Materi Božji na Dobrovo za pomoč in varstvo, smo že preje omenili. Tudi je dalo mesto vzidati spominsko ploščo v cerkveno steno s primernim napisom, kar je bilo že omenjeno.

5.) Prečastiti gospod Frančišek Bernard Fišer, bogoslovja doktor, svétnik kardinala-škofa pasavskega, kanonik ljubljanski in dekan v Šmartnem pri Litiji, je daroval cerkvi leta 1705 zaobljubljeno spominsko podobo v zahvalo, ker je bil uslišan na priprošnjo Marije Device v svojih stiskah.

6.) Andrej Hrovat, vinski trgovec doma iz mengiške fare v okolici sv. Pavla, se je hotel dne 11. maja l. 1745. sam prepeljati čez Savo brez brodarja. Ko je bil že sredi reke, je hudi tok čoln sabo potegnil in je zadel ob skalo. Ker je bil v veliki nevarnosti, da se čoln prevrne, je v tej zmedenosti spustil veslo iz rok. Tako je bil brez pomoči sredi dereče reke in brez upa, da bi se mogel rešiti. Telesne moči mu poidejo. Sedaj se spomni, da je zapisan v bratovščino M. B. v nebo vzete na Dobrovi. V tej stiski se ji srčno priporoči in zaobljubi tje iti na božjo pot ter dati v zahvalo za sv. mašo. Kmalu se čoln sam tako lepo reši, da je srečno došel do brega in se rešil. Dne 16. istega mesca je omenjeni Andrej Hrovat obljubo spolnil.

7. Leta 1751 se je 11. novembra po noči ob 3. uri vnela hiša Jurija Selana na Dobrovi in je do tal pogorela. Sosednje hiše so bile komaj za nekaj čevljev oddaljene. V tej veliki nevarnosti vaščani prosijo Mater Božjo za pomoč in obljubijo v zahvalo vsako leto najeti sv. mašo. Samo dotična hiša je pogorela, vse druge

pa, dasi tako blizo, so bile ognja obvarovane.

8. Dne 11. avg. 1754 je prišel na božjo pot plemeniti gospod Ivan Leopold Seithner, tajnik g. barona Flachenfeldskega, s svojo soprogo. Bila je soproga njegova v skrajni nevarnosti, da na porodu umre z otročičem vred. Zakliče pa dobrovsko M. Božjo na pomoč in se zaobljubi na božjo pot, na kar se izide vse prav po sreči. Ta dan sta omenjena zakonska prejela tukaj v zahvalo ss. zakramente ter se Bogu in Materi Božji iz dna srca zahvalila za čudovito pomoč.

9. Dne 19. septembra istega leta pride na Dobrovo vojak iz Ljubljane, kateri je že med šmarnimi dnevi enkrat tukaj bil ter prejel ss. zakramente. Po sv. maši da tedanjemu župniku v zakristiji voščeno podobo, katero naj bi dejal na oltar Matere Božje v zahvalo. Pripoveduje, da je pretekle dni enega tovariša, ki je pri njegovem polku, napadala strašna kolika. Ko je pa v tej bolezni zaobljubil Materi Božji na Dobrovi dar, ga je bo-lezen takoj popustila.

10. Tomaž Svahka, doma iz Ihana, je prišel zadnji dan oktobra v to cerkev. Prejel je ss. zakramente ter prisrčno se zahvaljeval mogočni Zdravnici bolnih. Njegovo hčer, ki je služila za kuharico, je bila napadla huda bolezen, da se osem dni ni nič zavedela; zastonj so bila vsa zdravila. V tej stiski jo oče zaobljubi na božjo pot na Dobrovo. Prišla je takoj k zavednosti in je popolnoma ozdravela.

11. Luka Svetlin, iz Krašne, je prišel 24. avg. l. 1756. Imel sem, pripoveduje sam, krog deset let odprte noge; strašne bolečine sem moral včasih trpeti. Ko sem se pa na ta milostni kraj obljubil, je bolečina v teku ene ure ponehala in čez nekoliko časa sem na obeh nogah popolnoma ozdravel; a bil sem toliko zanikaren, da nisem te milosti nikomur razodel, še manj pa obljubo spolnil. Čez nekoliko časa se mi noge zopet odpró in gnoj teče iz njih, bolečine so še huje nego prej. Spomnil sem se sedaj svoje nehvaležnosti in močno sem se je kesal. Zopet sem milo prosil njene pomoči in glej! — zopet sem ozdravel. Pripeljal je sabo dve priči, ki ste to potrdili. Bodi češčena Marija!

12. Lavrencij Nosan, iz Dola pod Ljubljano, je imel trojno hudo bolezen! Oglušil je, noge so se mu odprle in v vratu je imel take bolečine, da dalj časa ni mogel uživati nikake jedi. V tej britkosti se zaobljubi k Materi Božji na Dobrovi na božjo pot. Vse bolezni popolnoma zginejo. Dne 8. septembra 1756 je spolnil svojo obljubo.

13. Rozalija Zaletel, domá v vasi Pungert fare šentvidske pri Zatičini, si je roko zlomila. Nobena zdravila niso pomagala; roka se ni hotela zazdraviti; rana se je vsak dan obnovila. Nekega večera pa obljubi, da hoče Materi Božji na Dobrovi prinesiti kak primeren dar, ako jo Marija usliši in ji izprosi popolnega zdravja na roki. In glej! ko preje cele noči ni mogla zaspati, je sedaj imela popolnoma mirno noč; naslednji dan je bila roka zdrava in vsa bolečina je bila zginila. Med šmarnimi mašami je prinesla Materi Božji v dar sreberno roko precejšne velikosti, katero je obesila na oltar. To je bilo l. 1756.

14. Jernej Znanec, iz šmihelske fare pri Novem Mestu, je živel nekaj časa po

sklenjenem zakonu s svojo ženo v velikem nemiru. Bil je prav nesrečen. Zaničevala ga je žena, nagajala, kjer je le mogla in bila sploh proti njemu vsa odurna. V tej britkosti se on zaobljubi na božjo pot na Dobrovo. Ko se povrne domu, se ne more, zadosti načuditi, da je prej vsa zoperna in nestrpljiva žena do njega sedaj tako ljubeznjiva in prijazna sploh, kakor bi bila vsa spremenjena. Vrh tega je po priprošnji dobrovske Matere B. prejel še razne druge milosti; zato se je prišel zahvalit 29. junija 1758 in je najel v Ljubljani duhovna, da je opravil zahvalno sv. daritev.

15. Urša Strnad, žena iz Dobropolj, je bila tako zbolela na očeh, da skozi 14 dni ni videla niti zvečer prižgane luči, niti na jutro vzhajajočega solnca. Zgubila je bila popolnoma pogled. Vsa zdravila so bila zastonj, tudi molitev ni bila uslišana. Naposled se spomni čudežne pomoči, katero deli Mati Božja na Dobrovi, zato njo prosi pomoči in se zaobljubi na božjo pot. Precej se ji nekoliko zasveti, v kratkem času pa vsa bolezen mine in ne zapusti nikakega madeža na očéh. Dne 10. sept. 1. 1758 je prišla s svojim očetom in drugimi,

da se iz globine srca zahvali za toliko milost.

16. V Cirkljah na Gorenjskem je prišla neka družina po raznih nesrečah skoro ob vse premoženje. Ostala je bila družini le-še edina kravica. Bila je v vednem strahu, da je upniki poženejo iz hiše in s kmetije. V toliki stiski se prav goreče priporoča Materi Božji na Dobrovi za pomoč. Marija je pomagala. Kakor je Bog v starem testamentu blagoslovil hišo Obededomovo zaradi skrinje zaveze, tako je tudi po skrinji zaveze v novem testamentu — Mariji — blagoslovil to hišo! V teku enega leta si je družinica toliko pridobila, da je mogla precej dolga plačati in čvetero goveje živine rediti. Ta očitni blagoslov božji pri hiši so vsi hvaležno pripisovali Marijini priprošnji, v katere naročje je položil Bog, kakor piše sv. Bernard, polnost vsega dobrega. To je bilo l. 1760.

17. Večkrat so se verniki kakor v svojih boleznih tako tudi v nesrečah pri živini zatekli za pomoč k Materi Božji na Dobrovi. Leta 1762 sta prišla na Dobrovo med šmarnimi mašami Jurij Bizjak in nje-

gova žena iz Doba se zahvalit M. B. za pomoč. Prešnjo jesen je razsajala živinska kuga. Omenjenima zakonskima je poginilo kar zaporedoma že sedem živinčet. Tudi zadnje še ostalo živinče pade na tla, z vsimi znamenji gotovega bližnjega pogina! V tej britkosti se spomnita na dobrovsko Mater Božjo. K njej zdihujeta za pomoč z obljubo zahvale, ako jima sprosi vsaj ohranjenje še edine živali. Kar precej je žival vstala, ozdravela in bila ohranjena.

18. Jera Merlak iz vrhniške fare je imela hude bolečine v ušesih. Vsled tega je skoro popolno oglušila. V tej nesreči se zateče zaupljivo za pomoč k Materi Božji na Dobrovo. Zadobila je zopet popoln sluh in zdravje. To je bilo leta 1771.

19. Dne 3. sept. 1775 je prišel na božjo pot Boštjan Potokar iz Dola pod Ljubljano. Sam pravi: „Moj 7-letni sinček je imel skozi štiri tedne v nogah tako hude bolečine, da je vsakdo rekel, da bode popolnoma ob noge. Naredil sem obljubo Materi Božji na Dobrovi, in v treh dneh je bil otrok popolnoma zdrav. Obljubo pa sem prišel z veliko hvaležnostjo do mogočne Pomočnice danes izpolnit.“

20. Dne 30. avgusta l. 1891, v praznik angeljev varhov, je bil med darovanjem za cerkev na oltar položen dar, zavit v mali papirček. Papirček pa je imel napisane te-le besede: „Bila sem pred dvema letoma na tej božji poti in sem se k Mariji zatekla v britkostih in težavah. Obljubila sem njej, da ji hočem, če me usliši, napraviti skromno podobico v zahvalo. Bila sem uslišana. Ker pa v tej cerkvi nisem nikjer videla taci podob, zato ji darujem te borne denarce, katere sem bila za podobo namenila v hvaležen spomin. Bodi češčena Marija!“

M. A. iz Ljubljane.

Upam da mi dotična oseba ne bo zamerila, da sem tu objavil njene vrstice. Saj je tudi ona gotovo iz tega namena jih napisala, da bi s tem počastila Marijo. Opom. pis.

21. Dne 8. septembra 1891 pride po litanijah v zakristijo postaven, civilno oblečen mož. Ko ga poprašam, kaj da želi, mi jame z ginjenim srcem pripovedovati, da mu je dobrovska Mati Božja izprosila veliko milost. „Jaz sem J. J. iz Ljubljane (imena ne zapišemo, ker nismo za

dovoljenje prosili). Moj mali, še le kaka dva mesca stari sinček Ivanček je bil lansko leto meseca julija tako hudo bolan, da mu ni mogel nikdo več pomagati. Bilo je dete toliko slabo, da smo mislili, vsak trenutek mora skleniti. To svojo veliko britkost potožim g. A. K., ki nas je obiskal. „Pri ljudeh je ni več pomoči, obljubite dete kam na božjo pot,“ mi dé gospod. Kar se zmislím v tem trenutku na Mater Božjo na Dobrovi. Zaobljubim se, da hočem iti tje na božjo pot in se ji hvaležnega skazati, ako mi mila Mati nebeška v tej britkosti na pomoč pride. In glej, kmalo je detetu odleglo in je v kratkem popolno ozdravelo. Bodi češčena, blažena Devica Marija!“

Tako smo tedaj našteli le nekatere tu zadobljene milosti, ki so dobile tudi čuten izraz. A če bi jih našteli še toliko in bi bila cerkvena stena vsa pokrita z zahvalnimi spominki, bi se vendar vse to najmanje ne dalo primerjati z onimi milostmi, katere so prejeli božjepotniki na svoji duši in ki so toraj znane ostale le njim samim pa vsegavednemu Bogu ter pribežališču skesanih grešnikov — Mariji. —

S k l e p.

S tem sem Ti, ljubi romar in častivec Marijin, podal precej natančno sliko te stare in slavne božje poti. Če Ti je bil priljubljen in drag ta kraj že dosedaj, se Ti bode zdel, tega sem prepričan, poslej še mnogo častitljivši. V duhu se bodeš pridružil onim nepreglednim trumam božje potnikov v daljni preteklosti, padel na kolena pred Marijini oltar ter razkril nebeški Kraljici poglobitne zadeve svojega srca, saj je Ona — „Vir milosti.“

**Nekatere pesmice, ki se pri slovesnih (petih)
litanijah Matere Božje navadno pojó.**

I.

Usmiljena Mati, usmili se nas!
Mi smo k Tebi prišli,
Milo glej na nas.
Marija dobrovska,
Prosi za nas Boga,
Da bi naše prošnje bile uslišane!

II.

Marija, k Tebi uboge reve,
Mi zapuščeni vpijemo;
Objokani otroci Eve
V dolini solz zdihujemo.

III.

O Marija, svitla zvezda,
Lepši kakor solnce si;
Vsa si lepa, vsa si krasna,
O Marija kronana!
Prosi za nas Boga!

IV.

O Marija, čista D'vica,
Bodi naša pomočnica;
Prosi za nas Ti Boga,
Da nam svojo milost da!

V.

Marija, Marija,
Le Ti pomagaj nam!

Kadar bomo v hudi sili,
K Tebi Mat' se obernili,
Marija, Marija,
Le Ti pomagaj nam!

VI.

Zapojmo na glas
Mariji vsak čas:
Marija Devica,
Nebeška Kraljica,
O prosi za nas!

VII.

Bodi pozdravljena,
Marija dobrovska!
Prosi Marija
V nebesih za nas!

N. V. B.

M. P. T. J. Č. M. D.*)

*) Na veke bodi moljena presveta Trojica in češ-
čena Marija Devica! —

OBSEG.

Predgovor.

Stran

I. del.

§. 1. Kaj nam pravijo ustna izročila in zgodovino- pisci o začetku božje poti na Dobrovi? . . .	1
§. 2. Krog leta 1231 pozidajo prvo večo cerkev, ka- tero poderó l. 1713 in na njeno mesto sozidajo sedanjo l. 1716. Na Dobrovi se ustanovi samo- stojna fara l. 1723	22
§. 3. Kako je bilo z božjo potjo na Dobrovi pred vstanovitvijo fare in kako pozneje?	23
§. 4. Vikar Jernej Zupanec. «Marijin studenec». Novi farovž l. 1768. Romarji	35
§. 5. Božja pot za nekaj časa uvéne, pa se zopet oživi in okrepi	42
§. 6. Nekatere lepe pobožne slovesnosti na Dobrovi	51

II. del.

§. 7. Bratovščine in odpustki pri tej cerkvi	59
§. 8. Razne na tej božji poti čudežno zadobljene milosti. (Ta § je po pomoti stavec izpustil. Op. pis.)	65
Sklep	78
Nekatere pesmice, ki se pri slovesnih (petih) lita- nijah M. B. navadno pojó	79

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS

00000221407

